nem porrectam, porticibus utrinque ornatam, sub quibus frequentes diteſque mercatorum tabernæ. Academia denique hic nobilis habetur, qua nobilitatum eſt Complutum à Franciſco Ximenio Cardinali, Archiepiſcopo Toletano.

Medina Cæli. Medina Cœli olim ampla civitas, & nunc Ducatus caput, ad quem octoaginta circiter pagi pertinent.

Arangivez. Arangivez locus delitioſus, à Tago & Xarama fluvio rigatur. Hipes agriculis ſedulis frequens oppidum. Ocanna, bellum municipium, focos numerat ſupra ter mille. Talavera ad Tagi ripas, ſalubri aëre & ſolo fecunda poſita eſt. ab hac in Prioratum Caſtellæ itur.

Prioratus Caſtellæ. In Prioratu Caſtellæ tredecim magna municipia numeratur, quorum præcipua, Templeque, Conſuegra, Alcaſſar.

Marchionatus Vigliena. Sequitur deinceps Vigliena Marchionatus antiquiſſimus, in quo ſunt Rueda, Albacete, Cinciglia, Villar, S. Clemente, Vigliena.

Aëris & ſoli ratio. Caſtella nova veteri præſtat & bonitate cœli atque ſoli & fructuum omnimodorum copia. Nam inter alios fructus, excellentibus olivis abundat, quibus vetus fere deſtituitur. Pars tamen illa veteris, quæ vulgo *terra de Campos* appellatur, inter Hiſpaniæ fertiliſſimas numerari poteſt. Nova Tagum flumen habet & fontes Anæ, ſicut Vetus Duriam. Reliqua montoſa ſunt, & ſatis ſterilia.

Flumina.

Origo regni. Eſt autem hujus regni origo iſta. Pelagius Regis Roderici patruus, quum in Cantabriam profugiſſet, eo tempore quo Theoberto fratri à Vitiſa oculi eruti fuerant, ibi tam diu latuit, dum recrudeſceret bellum Saracenicum, victoreſque Chriſtianis rerum poteſtatem eriperent, eoſque per univerſam Hiſpaniam occiderent. Pelagius igitur ad Aſtures profectus cum reliquiis Chriſtianorum, Rex illius omnis tractus factus eſt, ut & Galleciæ & Legionis: ubi etiam annos totos viginti regnavit. Has ſedes poſteri Caſtellam novam vocavere. Ab hoc ergo frequentes Reges orti ſunt. Faſilla primùm filius ipſi fuit & ſucceſſor. Eum ſequutus eſt Alphonſus, Petri Cantabrum Ducis filius, Faſellæ gener. Hic ob extirpatam hæreſim Arianorum primus Catholici nomen habuit. Alphonſo ſucceſſit Froila, qui à fratre Aurelio immani occiſus parricidio, ipſum hæredem Regni & ſucceſſorem reliquit. Hunc ſequutus eſt in Regno Silo Alphonſi gener, Silonem Muregatus Alphonſi filius notus, qui Saracenorum ope ad Regnum pervenit. Succeſſit Veremundus Alphonſi nepos, qui ex Diacono Rex, ex Rege Monachus factus eſt, & locum Alphonſo ſecundo prioris filio reliquit. Hunc ferunt ab uxore abſtinuiſſe, Saracenos magna internecione trucidaſſe, duas ſedes Epiſcopales erexiſſe, Aſtruricenſem, & Onetenſem. Is fuit ἀνύχχεον Caroli Magni. Alphonſo ſecundo ſucceſſit Ramirus, huic Ordonius, Ordonio Alphonſus tertius, qui fratres tres excœcavit. Hunc ſequuti ſunt Garſias, Froila, & Alphonſus quartus, quem regio cultu depoſito, ferunt in Monaſterium conceſſiſſe: inde quum Regnum iterum peteret, à fratre Ramiro excæcatum. Ramiro ſucceſſit frater Sanctius, homo obeſus, qui ad ſaginam illam corporis minuendam adhibuit hoſtis ſui Regis Saraceni Medicos: hi non ſanarunt ipſum, ſed intoxicarunt: obiit anno Domini DCCCC XXVIII. Hunc ſequuti ſunt Ramirus, Alphonſus quintus, Veremundus, Ferdinandus primus Sanctii Caſtellæ Comitis filius, qui anno MXVII Caſtellam novam ex Comitatu Regnum fecit, quum antea per Comites fuiſſet adminiſtrata. Poſt hunc fuere Sanctius & frater Alphonſus VI, poſt hos Alphonſus VII, Sanctius, Alphonſus VIII, Alphonſus IX, Henricus, Ferdinandus, Alphonſus decimus. Hic ille Regum decus, Principum exemplar, virtutis, nobilitatis, eruditionis oraculum,

Hic genus humanum ingenio ſuperavit, & omnes
Reſtinxit ſtellas, exortus uti æthereus Sol.

Uxorem duxerat Violantam Jacobi Arragonum Regis filiam, quam impensè amabat, ſed quum nullos ex ea liberos ſuſciperet, pertæſus ſolitudinis iſtius decrevit eam repudiare, inque ejus locum admittere Chriſtianam Danorum Regis filiam, virginem formoſiſſimam, futuram, ut eſt illius cœli & corporum temperatura, ex conjugio fœcundam. Jamque illa accerſita haud procul aberat, quum repente Deus Violantæ preces exaudiit, eamque regio ſeminio gravidam effecit. Hic Alphonſus ſacrum inter & ſaxum hærens, incertuſque rerum ſuarum, quum neque Chriſtianam ſperatam ſuam poſſet honeſte remittere, neque Violantam conjugem ex ſe prægnantem dimittere, dubitat quid agat. Erat autem Regi frater Philippus, Abbas Vallis Oletanæ, jamque electus Eccleſiæ Hiſpalenſis Præſul. Hic ultrò fratrem adiit ſuſpenſum, oſtenditque ſe abjecto ſacerdotio futurum Chriſtianæ maritum. Placuit Regi fidum fratris conſilium. Ita Philippus Chriſtianam duxit, Alphonſus Violantam ſervavit, exque illa poſtea ſuſtulit Berenguelam, Ferdinandum, Sanctium, Joannem, Leonoram & Beatricem. Fuit autem Alphonſus iſte non tantum regiis virtutibus inſtructus, verum etiam aliis civilibus. Nullus eo diligentius libros ſacros lectitabat: nemo hiſtorias norat expeditius: nemo Mathematicæ doctrinæ, atque imprimis Aſtronomiæ peritior. Tabulas Aſtronomicas vulgavit ipſe, quæ ab auctore vocantur Alphonſinæ. Scripſit quoque hiſtoriam mundi, & alia quædam nunquam interitura ingenii monumenta. Oh has virtutes, quum electo Richardo Angliæ Rege diſſiderent inter ſe proceres imperii, placuit aliis Alphonſum iſtum deſignare. Alphonſus tamen pacis amans, haud invitus Richardo ceſſit: poſt cujus obitum quum frequentibus ſuffragiis ipſe iterum electus eſſet, reſignato regno in poteſtatem filii Sanctii, abiit in Germaniam. Sed quum videret multos novis Rudolfi Habſpurgenſis conatibus favere, rediit in Hiſpaniam, excluſuſque à filio non multò poſt ultimum diem clauſit. Sanctio ſucceſſit Ferdinandus, huic Alphonſus undecimus: poſt quem fuere Petrus, Henricus, Joannes primus, Henricus tertius, Joannes ſecundus, Henricus quartus, Ferdinandus ſextus, Carolus quintus, Philippus tertius; ac tandem Philippus quartus, qui nunc rerum potitur. Ita longa Regum ſerie res Caſtellanæ adminiſtratæ ſunt. Eſt autem Toletum præcipua hujus Regni civitas, ad flumen Tagum: exſtructa magna ex parte ornataque à Bamba Rege, anno DCLXXIV. Hic eam turribus, muro, portis exornavit: poſuitq; in ejus rei memoriam verſus hoſt

Erexit fautore DEO *Rex inclytus urbem*
Bamba, ſuæ celebrem protendens gentis honorem.

In porta quæ ponti imminet, cui nomen d'Alcantara, hæc marmori inſculpta ſunt:

Vos Domini ſancti, quorum hic præſentia fulget,
Hanc urbem & plebem ſolito ſervate favore.

De Arce Toletana ſic refert Rodericus Toletanus Archiepiſcopus, *Anno Chriſti* DCC, *regnante Roderico ultimo Gothorum Rege, erat Toleti palatium à multorum Regum temporibus clauſum, & pluribus ferreis ſeris obſeratum. Hoc contra procerum voluntatem aperiri juſſit Rex Rodericus. Sed præter unam arcam nihil in ea offendit, qua aperta reperit pannum, cui Latinis litteris ſive inſcriptum, ſive intextum erat quod ſequitur.*

QUUM CLAUSTRA HÆC FRANGENTUR, APERIETURQUE ARCA ET PALATIUM, ERUNTQUE CONSPICUA QUÆ HACTENUS LATUERUNT, TUNC QUALES HIC VIDES IN HOC PANNO EXPRESSAS GENTES, HISPANIAS INVADENT, ET SIBI SUBJUGABUNT

Hoc viſo lectoque doluit vehementer Rex, juſſitque omnia priſtino ſuo loco reponi, & claudi, prout antea clauſa fuerant. Erant autem in panno illo depicti vultus Arabum. Sed hoc ego commentum ſimile illis exiſtimo quæ apud Poëtas leguntur. Nam ſi fatale fuit utrumque, non potuit alterum alterius vel cauſſa eſſe vel ſignum. Quid vero ſi non attigiſſet iſta Rex, decretum illud Dei irritum fuiſſet? nugæ: Et tamen decimo ſeptimo poſt anno, vel ut alii volunt, decimo tertio tota Hiſpania in Saracenorum poteſtatem venit, ſolis Cantabris & Aſturis exceptis. Sequente anno Toletum fraude Judæorum Mauris proditum eſt. Ita prædictioni illi fides fuit. Porro inter alia permulta Toletanæ urbis memorabilia eminet palatium illud celeberrimum reſtauratum à Carolo V, multiſque novis ſtructuris auctum exornatumque. In hoc machina eſt cochleata ex Tago flumine aquam in ſummam arcem attollens, quæ inde tubis & fiſtulis per univerſam non modo arcem, verum etiam urbem diffunditur in hortos, balnea, culinas, officinas ſullonias aliaq; loca aquis deſtituta. Proximus urbi pons eſt ſupra Tagum: inde reliqua ad Orientem & Occaſum utraq; in amnis ripa hortis arboribuſq; plena ſunt, jucundo admodũ ſpectaculo.

CASTELLA
VETUS ET NOVA.

REx Hiſpaniarum quicquid ullibi terrarum tenet, triplici titulo poſſidet; Caſtellæ, Arragoniæ, & Portugalliæ. Sub Caſtellæ regno ſunt, duæ Caſtellæ, Legio, Aſturia, Galæcia, Extremadura, Andaluzia, Granata, Murcia, Biſcaja, Navarra, Mediolanum, Belgica, Burgundiæ Comitatus, Inſulæ Canariæ, America, Inſulæ Philippinæ. CASTELLA duplex eſt, vetus & nova. Vetus Duria fluvio mediam regionem interlabente irrigatur. Metropolis ejus eſt *Burgos*, magnis concinniſq; ædificiis ornata, ut etiam cum Toleto de dignitate certet. Incolæ mercaturæ ſtudent. Templa & Cœnobia habet frequentia. Epiſcopali inſuper gaudet ſede ab anno MXCVII. Caſtellum habet à natura magis, quàm ab arte munitum. Multa inſuper ædificia ſplendida, inter quæ excellit ſplendore & amplitudine palatium Comitis ſtabuli.

Caſtella duplex. Vetus. Burgos.

Civitates. Præter hanc ſunt in Caſtella veteri, Siguenza, (licet ab aliis novæ attribuatur) Segovia, Avila, Oſma, Valladolid. Siguenza urbs ſita in clivo, muris egregie vallata, & adjuncta arce. collis pedem flumen Henares alluit. Epiſcopali dignitate ornata eſt. Septingentas numerat caſas, inquit *Boterus*, & Academiam habet. In illius diœceſi eſt Molina municipium octingentarum caſarum.

Siguenza.

Segovia. Segovia urbs editiori loco ſita, turribus undique & propugnaculis munita, lanificio præcipuè clara; nec nobilior tota Hiſpania pannus, quàm hîc texitur, unde incolis magnæ opes. Atrium hîc conſpicitur, in quo omnium pene Hiſpaniæ Regum effigies conſpiciuntur. Præcipuum vero urbis ornamentum aquæductus mirandi operis. Hic noſtra memoria Germanorum ope & aquarum, inventa ratio cudendæ monetæ, non malleis colliſo, ſed fuſo ac liquato, demumque impreſſo, ductili ære, auro, argentoque. Solum fecundum. Epiſcopatus ſplendidus & opimus.

Avila. Avila oppidum in media planitie ſitum, montibus cingitur, vini præſtantioris fructuumque feracibus. Secatur à flumine Algerbe.

Oſma. Oſma urbs trecentarum tantùm caſarum, Academiam habet cujuſvis precii.

Valladolid. Valladolid nobiliſſimum Hiſpaniæ oppidum ad ripam Piſurgæ fluminis ædificiis tam ſacris quam profanis, publicis ac privatis ornatiſſimum: omnium ſcientiarum nobiliſſimo Lyceo honeſtatur; aëre ſaluberrimo, niſi interdum obſcuris Piſurgæ amnis nebulis fœdaretur. Reges illam, tanquam placidiſſimum domicilium frequentant; habentq; hic plurimi Hiſpaniæ Principes ædes proprias.

Municipia. Præter hæc oppida ſunt in Caſtella veteri municipia multa, Frias, Birbieſca, S. Domingo de Silos, quæ Joanni de Velaſco Comiti ſtabuli Caſtellæ parent. Miranda, Lerma, nunc famoſi Ducatus caput: Soria, Almazzan, Barlanga, Aranda vaſtum municipium. Pægna-fiel, id eſt penna fidelis, cum caſtello in vertice montis, & belliſſimo ad radices palatio Ducis Oſſunę. Roa, Olmedo, Martimugnoz, Arenalo, Sepulveda, ſitu à natura munito; quippe excelſo loco condita, & aſperis rupibus & flumine circumdata. Pars Caſtellæ appellatur Terra de Campos, in qua ſunt Medina, Aguilar, Carnon, Palenza, alia. Ad Oceanum habet Santander & Laredum, magna & opulenta oppida, cum ſuis portubus ſatis commodis, & ſinu totius hujus plagæ piſcoſiſſimo. Fuit in eodem quoque tractu olim *Numantia*, ſummum (ut inquit *Florus*) Hiſpaniæ decus; quippe quæ ſine muro & turribus, modicè edito in tumulo ſituata ad flumen Durium, quadraginta millium exercitum per annos XIV ſola ſuſtinuit. Fuere & *Graccuris*, & *Turiaſo*, & *Clunia*, quarum hodie vix rudera exſtant.

Caſtellam novam à veteri dividunt montium juga, qui à finibus Navarræ orti totam Hiſpaniam ad mare uſque Mediterraneum pervagantur. Novæ caput eſt Toletum, urbs in totius pene Hiſpaniæ umbilico ſita, loco aſpero & clivoſo, majorique ex parte amne Tago ambitur, à reliqua vero parte muris validiſſimis, & centum quinquaginta propugnaculis egregie munita. Cœli ſolique laudabili felicitate fruitur, lanificii ſericique commercio opulenta. Aquæductus hic mirandi operis. Auguſtiſſimo & ſplendidiſſimo templo nobilitatur, necnon Academiâ literarum & ſapientiæ officinâ. Agri ſolum leve & arenoſum. Raræ hîc pluviæ, rari quoque fontes atque rivuli. qua Tagus fluit, vallis admodum læta & fertilis, licet anguſtior.

Caſtella nova. *Toletum.*

Dividitur Regnum hoc in Sierram, Algarriam, & Manciam. Sierræ caput eſt Cuença, quæ rupes eſt aſpera inter duo flumina & montes, ædificiis optimis ornata, & multis fontium ſcaturiginibus. Algarria à flumine Tago dividitur, frumenti, olei, vini, cannabis, croci, mellis, fructuum dives. Tajuna amne ſecatur. Marchionatum habet Mondegiar, & Ducatus Paſtranæ & Infantatus, multaque ampla & ſplendida municipia, quorum caput eſt Guadalaicara. Mancia à Tago irrigatur, illius caput eſt civitas Regalis. Marchionatum habet Viglienæ & Prioratum Caſtellæ, & plures alias regiones & municipia.

Diviſio regni Caſtellæ novæ.

Primaria civitas eſt Madritum, oppidum totius Toletanæ Diœceſeos feliciſſimum, ſitum in editiori clivo, & Septentrioni majori ex parte expoſito, cujus radices alluit modicus amnis, vulgo Guadarrama dictus, qui ſaxeo ponte tranſitur; ſitus amœnitate, aëris ſalubritate, ſoli fecunditate inter primas numerandum. Pyritæ lapidis toto territorio largus proventus. Frequens hic receſſus & habitatio Regum.

Madritum.

Sexto hinc lapide abeſt Eſcuriacum, ubi magnificentiſſimum illud Sancti Laurentii Monaſterium viſitur, *Eſcurial* vulgo; Philippi ſecundi Hiſpaniarum Regis opus, quod veterum profecto miraculis ſeptem annumerari poteſt. Frontiſpicium, Occaſum verſus, tribus ſuperbit portis, quarum quæ media eſt, in Templum auguſtiſſimum, Cœnobium, Collegiumque ducit: quæ vero ad dexteram, in officinas Monaſterio ſacratas; quæ ad ſiniſtram, in domos Scholæ deſtinatas. Quatuor operis totius angulos exornant quatuor turres, arte mirabiles: quas etiam duæ ſuperant ad ipſius Templi pedem, hinc inde faſtu quodam aſſurgentes. Supra oſtium Templi magnificæ ſtylobatæ ſtatuas ſuſtentant ex marmore, tophoque ſex Iſraelis Regum, pedes altas ſeptemdecim. Ad Septentrionem palatium templo vicinum ſpectatur, Regi regioq; comitatui commodiſſime excipiendo paratum. Ad Meridiem variæ ſunt porticus, hortus amœniſſimus omniſq; generis herbis floribuſque inſtructus; pomarium gratiſſimis conſitum fructibus; item Noſocomium, Pharmacopolium, & alia.

Eſcuriacum.

Alcala de Henares, olim Complutum, urbs eſt in planitie ſita, figurâ ovali, concinnis ædificiis, agro feraciſſimo: plateam habet inſignem in longitudi-

Janvonius. 1697